श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ प्रक्षिप्तेषु प्रथमः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ प्रक्षिप्तेषु प्रथमः सर्गः ॥

श्रीरामद्वारि कार्यार्थिनः शुन आगमनं राजसभायां तमानेतुं श्रीरामस्य लक्ष्मणं प्रत्यादेशः

ततः प्रभाते विमले कृत्वा पौर्वाह्णिकी क्रियाम्।
धर्मासनगतो राजा रामो राजीवलोचनः॥ 1 ॥

राजधर्मानवेक्षन् वै ब्राह्मणैर्नैगमैः सह।
पुरोधसा वसिष्ठेन ऋषिणा कश्यपेन च॥ 2 ॥

मन्त्रिभिर्व्यवहारज्ञैस्तथान्यैर्धर्मपाठकैः।
नीतिज्ञैरथ सभ्यैश्च राजभिः सा सभा वृता॥ 3 ॥

सभा यथा महेन्द्रस्य यमस्य वरुणस्य च।
शुशुभे राजसिंहस्य रामस्याक्लिष्टकर्मणः॥ 4 ॥

अथ रामोऽब्रवीत् तत्र लक्ष्मणं शुभलक्षणम्।
निर्गच्छ त्वं महाबाहो सुमित्रानन्दवर्धन॥ 5 ॥

कार्यार्थिनश्च सौमित्रे व्याहर्तुं त्वमुपाक्रम।
रामस्य भाषितं श्रुत्वा लक्ष्मणः शुभलक्षणः॥ 6 ॥

द्वारदेशमुपागम्य कार्यिणश्चाह्वयत् स्वयम्।
न कश्चिदब्रवीत् तत्र मम कार्यमिहाद्य वै॥ 7 ॥

नाधयो व्याधयश्चैव रामे राज्यं प्रशासति।
पक्वसस्या वसुमती सर्वौषधिसमन्विता ॥ 8 ॥

न बालो म्रियते तत्र न युवा न च मध्यमः।
धर्मेण शासितं सर्वं न च बाधा विधीयते ॥ 9 ॥

दृश्यते न च कार्यार्थी रामे राज्यं प्रशासति।
लक्ष्मणः प्राञ्जलिर्भूत्वा रामायैवं न्यवेदयत् ॥ 10 ॥

अथ रामः प्रसन्नात्मा सौमित्रिमिदमब्रवीत्।
भूय एव तु गच्छ त्वं कार्यिणः प्रविचारय ॥ 11 ॥

सम्यक्प्रणीतया नीत्या नाधर्मो विद्यते क्वचित्।
तस्माद् राजभयात् सर्वे रक्षन्तीह परस्परम् ॥ 12 ॥

बाणा इव मया मुक्ता इह रक्षन्ति मे प्रजाः।
तथापि त्वं महाबाहो प्रजा रक्षस्व तत्परः ॥ 13 ॥

एवमुक्तस्तु सौमित्रिर्निर्जगाम नृपालयात्।
अपश्यद् द्वारदेशे वै श्वानं तावदवस्थितम् ॥ 14 ॥

तमेव वीक्षमाणं वै विक्रोशन्तं मुहुर्मुहुः।
दृष्ट्वाथ लक्ष्मणस्तं वै स पप्रच्छाथ वीर्यवान् ॥ 15 ॥

किं ते कार्यं महाभाग ब्रूहि विस्रब्धमानसः।
लक्ष्मणस्य वचः श्रुत्वा सारमेयोऽभ्यभाषत ॥ 16 ॥

सर्वभूतशरण्याय रामायाक्लिष्टकर्मणे।
भयेष्वभयदात्रे च तस्मै वक्तुं समुत्सहे ॥ 17 ॥

एतच्छ्रुत्वा च वचनं सारमेयस्य लक्ष्मणः।
राघवाय तदाख्यातुं प्रविवेशालयं शुभम्॥ **18**॥

निवेद्य रामस्य पुनर्निर्जगाम नृपालयात्।
वक्तव्यं यदि ते किञ्चित् तत्त्वं ब्रूहि नृपाय वै॥ **19**॥

लक्ष्मणस्य वचः श्रुत्वा सारमेयोऽभ्यभाषत।
देवागारे नृपागारे द्विजवेश्मसु वै तथा॥ **20**॥

वह्निः शतक्रतुश्चैव सूर्यो वायुश्च तिष्ठति।
नात्र योग्यास्तु सौमित्रे योनीनामधमा वयम्॥ **21**॥

प्रवेष्टुं नात्र शक्ष्यामि धर्मो विग्रहवान् नृपः।
सत्यवादी रणपटुः सर्वसत्त्वहिते रतः॥ **22**॥

षाड्गुण्यस्य पदं वेत्ति नीतिकर्ता स राघवः।
सर्वज्ञः सर्वदर्शी च रामो रमयतां वरः॥ **23**॥

स सोमः स च मृत्युश्च स यमो धनदस्तथा।
वह्निः शतक्रतुश्चैव सूर्यो वै वरुणस्तथा॥ **24**॥

तस्य त्वं ब्रूहि सौमित्रे प्रजापालः स राघवः।
अनाज्ञप्तस्तु सौमित्रे प्रवेष्टुं नेच्छयाम्यहम्॥ **25**॥

आनृशंस्यान्महाभागः प्रविवेश महाद्युतिः।
नृपालयं प्रविश्याथ लक्ष्मणो वाक्यमब्रवीत्॥ **26**॥

श्रूयतां मम विज्ञाप्यं कौसल्यानन्दवर्धन।
यन्मयोक्तं महाबाहो तव शासनजं विभो॥ **27**॥

श्वा वै ते तिष्ठते द्वारि कार्यार्थी समुपागतः।
लक्ष्मणस्य वचः श्रुत्वा रामो वचनमब्रवीत्।
सम्प्रवेशय वै क्षिप्रं कार्यार्थी योऽत्र तिष्ठति॥ **28** ॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे प्रक्षिप्तेषु प्रथमः सर्गः॥